

AKROPOLITANEC

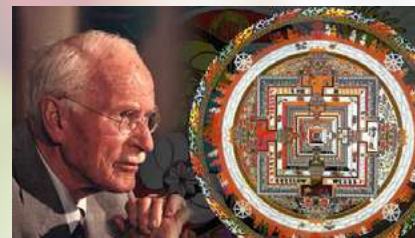
ZA BOLJŠEGA ČLOVEKA IN BOLJŠI SVET

ZAVEST

C. G. JUNG: ČLOVEK, KI JE "VRNIL" SIMBOLE

KAČA KLOPOTAČA

www.akropola.org

FILOZOFIJA

KULTURA

PROSTOVOLJSTVO

Festival Lent 2023 | photo Dejan Bulut

Festival Lent 2023 | photo Dejan Bulut

Festival Lent 2023 | photo Dejan Bulut

Festival Lent 2023 | photo Dejan Bulut

VESELA FIZIKA NA ART KAMPU

MESTNI PARK MARIBOR

27. –30. JUNIJ 2024

AKROPOLITANEC

NOVA AKROPOLA | kulturno društvo

www.akropola.org

JUNIJ 2024 | ŠT. 102

NASLOV

NOVA AKROPOLA | Ljubljana

Wolfova 8, 1000 Ljubljana

070 601 651, 059 78 02 11

NOVA AKROPOLA | Maribor

Tyrševa 7, 2000 Maribor

040 709 955

ODPIRALNI ČAS:

PON–ČET 18h–22h

IZDAJATELJ

NOVA AKROPOLA SLOVENIJA

akropolitanec@akropola.org

UREDNIŠTVO

Glavni urednik: Stjepan Palajsa

Urednik: Andrej Praček

Prevod: Barbara Krasnik, Maja Mlakar

Grafično oblikovanje: Nija Androjna

VTEJŠTEVILKI:

• PSIHOLOGIJA: ZAVEST	6
• OSEBNOSTI: C. G. JUNG: ČLOVEK, KI JE "VRNIL" SIMBOLE	11
• NARAVA: KAČA KLOPOTAČA	17

BESEDA
UREDNIKA

ŽIVLJENJE KOT PLOVBA

Vodeni z našimi pričakovanji in v zasledovanju želja krmarimo skozi življenje. Plujemo po kristalno čistih plitvinah, namakamo noge v osvežujoči vodah. Igramo se, odkrivamo nove plaže, zadovoljni smo. Zgodi se, da naletimo na ostre čeri, morda se vanje kdaj obdrgnemo, a kaj hitro spoznamo, da se jim je bolje izogibati. V zalivih z muljastim dnom in plavajočo travo se ne zadržujemo, ker nam preprosto niso všeč. Plujemo dalje. Občasno so pojavi kak vetrič, ki nas predrami, nas prestraši, a le za kratek čas in že nadaljujemo našo življenjsko pustolovščino – optimistični, v pričakovanju novih doživetij. Neizbežno nas prej ali slej dohitijo tudi nevihtni oblaki in spremljajoči besneči valovi. Ti nas dodobra pretresejo ter premočijo, a nekako preživimo. Vreme se umiri in spet plujemo dalje, ne da bi izgubili pogum.

S to mornarsko prisposodbo želim slikovito orisati naše potovanje skozi življenje.

V mislih nadaljujmo z našo simbolično plovbo, vse do tiste kritične točke, ko obtičimo v zalivu, ujeti z vrtečimi morskimi tokovi, ki nam onemogočajo, da bi izpluli in nadaljevali potovanje.

To je trenutek, ko nam intuitivno krmarjenje ne zadošča več, in ko si zares zaželimo spoznati zakonitosti plovbe ter znanosti morskih in zračnih tokov. To je trenutek, ko večino res potrebujemo. Če ne prej, je zagotovo to trenutek, ko začnemo iskati in raziskovati ...

In šele tedaj, po dolgo trajajočem brezskrbnem potovanju, ko se zavemo, da je naša ladja postala obtežena z odvečnimi bremenmi, z dnom, poraslim s školjkami in morda s kako udrtino na bokih ali nalomljenim krmilom; šele tedaj se zavemo, da zanjo nismo ustrezno skrbeli, zato nam varne plovbe ne omogoča več.

Taka ladja odslikava stanje našega telesa in psihe, naših sredstev, s katerma plujemo skozi življenje.

Namreč, na enak način lahko tudi sami obtičimo: morda smo nesrečni v delavnem okolju brez vizije, morda s težavami v družini ali ujeti v drugačnih toksičnih odnosih; obtičimo v neprijetnem zunanem in notranjem stanju, iz katerega se ne znamo izvleči.

V tem kritičnem trenutku si vsi mi želimo postati boljši krmarji in boljši ladjarji. To je trenutek, ko se začnemo spraševati. Želimo spoznati sebe in mehanizme naše psihe, da bi si lahko pomagali.

ZDRAVJE PSIHE

Na tej točki je najprej treba poskrbeti za "sredstva". Kako bomo namreč pluli, če je ladja poškodovana? Ni težko povezati slike ladje z našim telesom, ki mora biti zdravo in prožno, da bi bilo odporno in pripravljeno na soočanje z izzivi življenja. Čeprav tovrstno razmišljanje v naši kulturi ni pogosto, se moramo zavedati, da enako velja tudi za psiho. Tudi ta mora biti vitalna, elastična in prilagodljiva, a ob enem čvrsta, nezlomljiva.

Tako kot znamo poskrbeti za zdravo telo, se moramo naučiti ustrezno skrbeti tudi za psiho. Vendar na to navadno nismo pozorni ... Nihče nas tega ne uči.

Se morda zavedamo, kakšna je odpornost naše psihe? Smo psihično zdravi? Nimam v mislih patoloških stanj, saj so moteči že nenadzorovani notranji porivi, ki se pojavijo bistveno prej, in na katere navadno nismo pozorni.

Jih je pa potrebno ozavestit, saj je za agilnejšo plovbo treba najprej z dna ladje očistiti vse tiste čustvene in miselne školjke, ki so se tam dolgo zaraščale, to pridruženo življenje, ki ostaja skrito pod gladino, a plovbo kljub temu ovira.

Kako nam gre pri soočanju z našimi strastmi, jezo, nestrpnostjo? Ali nam uspeva nadzirati svoj um? Ali imamo na vajetih naša čustvena stanja? Znamo ostati stabilni ne glede na zunanje dogodke? Ali je obratno – nas vsaka malo zahtevnejša okoliščina vrže iz ravnotežja in načrtane smeri?

Kaj sem jaz, kaj je ladja, kaj je pridruženo življenje, kaj krmari?

Osvetlitev vsega tega nam lahko pomaga izviti se iz zaliva razočaranj, praznine in raznih odvisnosti.

PSIHOLOGIJA, KI JE V POMOČ

Ko tako na našem potovanju skozi življenje obtičimo v "začaranem" zalivu, se začnemo zavedati pomembnosti teh vprašanj in pričnemo z iskanjem odgovorov.

Glede na vsebino se za pomoč najprej obrnemo na psihologijo.

Ta je kot samostojna veda relativno mlada. Kot znanstvena disciplina je zaživela šele konec 19. stoletja. Izhaja iz pozitivizma in uporablja raziskovalne metode, najpogosteje v obliki eksperimentov in statistik. Tak pristop opisuje množice in pričakovane odzive na določene okoliščine, vendar ne daje uvida v same psihološke mehanizme in dejavnike.

Posameznika v težavah pa bolj zanimajo vzroki njegovih lastnih notranjih stanj: kako do njih prihaja, in predvsem, kako tiste neustrezne preseči? Zanimajo ga principi in potrebuje prebuditev notranjih sredstev, da jih lahko uporabi.

Čeprav je psihologija kot samostojna disciplina še v svojih začetnih korakih, to področje človeštvu nikakor ni tako tuje. Človek se od nekdaj ukvarja s svojo notranjostjo. Vsa akumulirana dognanja se hranijo znotraj izročil, ki so se že skozi vso zgodovino človeštva izražala – včasih v mitološko-simboličnem jeziku, drugič v opisljivem. Tisočletja izkušenj nedvomno predstavljajo dragocen zaklad, ki ga je vredno raziskati, in določena učenja ponovno obuditi, saj so lahko v veliko pomoč.

So tudi nekateri, sicer redki, psihologi, ki se ne zanašajo preveč na sodobne kvantitativne metode preučevanja in na človeka ne gledajo kot na brezdušnega bio-robot, kjer bi vse razlage temeljile izključno na mehaniki delovanja možganov. Eden od takih "črnih ovc" je znan akademik in pionir psihoanalize, Carl Gustav Jung, ki je svoj pogled usmeril tudi v tradicionalna izročila, saj je prepoznal, da se v alkimiji in mitologiji skrivajo močna psihološka orodja, do katerih je treba dostopati s ključem simbola.

Notranjih pojmov namreč ni enostavno opredeliti, ker je vsak opis nepopoln in s tem hitro postane zavajajoč. Zato je že od nekdaj veljalo, da so slike učinkovitejše pri opisovanju samih vzrokov oz. tako imenovanih principov ali arhetipov. Kajti, ko enkrat dojamemo arhetip, lahko razumemo tudi njegovo dinamično manifestacijo v katerikoli obliki.

Tako nam tradicionalni simboli pomagajo, da bi arhetipe sami povezali z našimi izkušnjami in prišli do razumevanja notranjega fenomena, ki ne rabi biti dokončno. Kajti z malo skromnosti je hitro jasno, da je vsakršno naše razumevanje delno,

da lahko resnico izraža le v večjem ali manjšem obsegu, ne pa v popolnosti. Že samo zavedanje tega odpira naši pozornosti pot v večje globine, do vse boljših uvidov in daje vse več jasnosti. Zato mora biti tudi naše razumevanje dinamično (a ne labilno) ... Čeprav je to v naši črno-beli miselnosti težko sprejeti.

Usmeritev zavesti navznoter pomeni tudi prebujanje naših notranjih področij doživljanja, ki so onkraj razuma in so zato formalističnemu umu izmuzljivi.

Menim, da nam v naši vnemi po razumevanju človekove psihe ni treba odkrivati tople vode. In prav tako nam ni treba zavreči potrditev empirizma. Verjamem v povezavo dveh svetov, tradicionalnega in sodobnega, saj to pomeni napredovati upoštevajoč kontinuiteto. Verjamem, da bomo tako, v prizadevanju razumevanja svoje notranjosti in življenja, korak za korakom bližje konkretizaciji svojih najlepših sanj.

Andrej Praček, urednik

SIMBOLIZEM RENESANČNEGA SLIKARSTVA
 PREDAVANJE

ČETRTEK, 11. 7., OB 19.00, WOLFOVA 8, LJUBLJANA

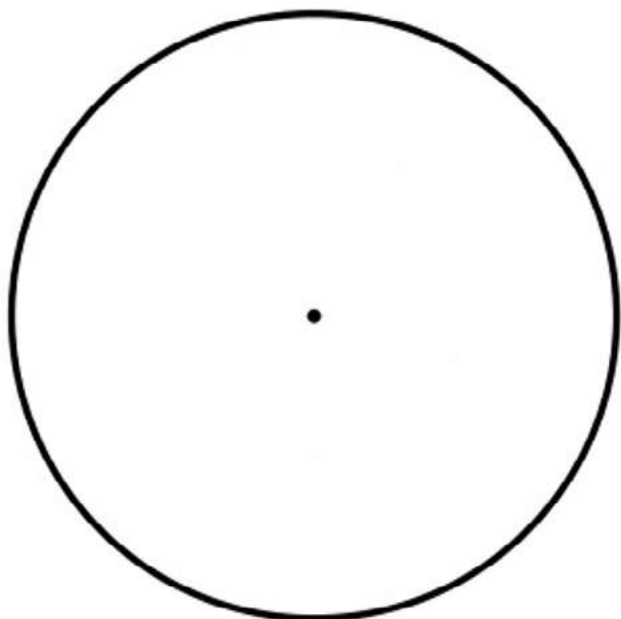
ZAVEST

ANA JONČIĆ in MARIJANA STARČEVIĆ-VUKAJLOVIĆ

Ko v vsakdanjem pogovoru rečemo: "Zavedam se," običajno mislimo na zavedanje doživljanja določene situacije, občutka, misli ali dejanja. Definicije sodobne psihologije se gibljejo približno v teh okvirih interpretacije zavesti. Vendar so starodavne tradicije zavest opredeljevale veliko bolj kompleksno: videle so jo hkrati kot izvor, proces in cilj evolucije vsakega živega bitja. V tem kontekstu je moč zavesti stopnja razvoja, ki so jo živa bitja dosegla v procesu evolucije. Človeško zavest sestavljajo vse izkušnje, ozaveščene v evoluciji človeštva in v njegovem individualnem razvoju, ki mu omogočajo, da živi in deluje natanko kot človek in ne kot kakšno drugo bitje. Enako je z drugimi živimi bitji. Razlike med njimi izvirajo iz doseženih stopenj razvoja, torej stopenj zavesti.

ZAVEST KOT IZVOR

Po tradicionalnih pojmovanjih je zavest definirana in določena s simboliko središča, žariščne točke, iz katere izhajajo, se oblikujejo in s pomočjo katere vsi elementi celote ostajajo skupaj.

V tem primeru govorimo o človeku kot celoti. Središče te celote je tudi središče zavesti, ki vsebuje vse potenciale Bitja. Iz središča zavesti zaživijo in se začnejo vsi procesi v človeku: od notranjih, neizraženih in nevidnih, do zunanjih, izraženih in vidnih. Ta center je izhodišče prebujanja zavesti, procesa ozaveščanja. Človeku posreduje impulz življenja, ki oživlja tudi celotno vesolje. Središče zavesti je stična točka med človekom in vesoljem.

Z drugimi besedami – razvoj človeka je povezan s procesom, ki se imenuje prebujanje zavesti; gre za krepitev procesov, ki se začnejo iz središča njegove zavesti in aktivirajo vse duhovne, psihološke in fizične potenciale.

ZAVEST KOT CILJ

Spoznanje, ki je skupno sodobnim in tradicionalnim preučevanjem človeka, je, da je razvoj zavesti dolgotrajen in še nedokončan proces.

V starih izročilih je človek prikazan kot bitje, ki prehaja skozi različne stopnje razvoja, vezane na obstoj v svetu pojavov, dokler ne uspe razviti lastnosti, ki izhajajo iz njegove višje narave – torej dokler mu ne uspe popolnoma prebuditi lastne zavesti.

**VSAKA ZMAGA NAD SKUŠNJO
POMENI NOTRANJO
TRANSFORMACIJO, AKTIVACIJO
POTENCIALA, PREBUJANJE
ZAVESTI, PREBUJANJE PRAVE
NARAVE ČLOVEKA. TO JE TUDI
CILJ NJENEGA RAZVOJA.**

Miti in obredna besedila opisujejo človekovo pot skozi težave in preizkušnje vsakdanjega življenja, stare simbolne upodobitve človeka pa prikazujejo, kaj se dogaja v njegovi notranjosti.

Življenje vsakega mitskega junaka je podrejeno iskanju pravega življenja, ki se mora manifestirati s pravi (lni)mi dejanji, vrlinami in modrostjo. Zato gre vsak junak skozi težke preizkušnje, v katerih doseže zmago z bojem in pravilno izbiro: dobro ali zlo, duh ali materija, živalsko ali božansko, nebo ali zemlja v samem sebi. Vsaka zmaga nad skušnjavo pomeni notranjo transformacijo, aktivacijo potenciala, prebujanje zavesti, prebujanje prave narave človeka. To je tudi cilj njenega razvoja.

Simbolne upodobitve zavesti so pogosto prikazovale plamen kot osrednji element znotraj določene simbolne kompozicije, ki je predstavljala človeka. Zato se za upodobitve popolnoma prebujene zavesti ali popolnoma realiziranega človeka uporablja plamen, ki obdaja njegovo celotno strukturo.

Mitično je zavest opredeljena kot "posedovanje samega sebe," samo dejanje posedovanja pa je doseženo v trenutku, ko človek uspe iz svojega "centra" vladati svojemu celotnemu bitju. Tako kot Tezej v grškem mitu mora človek premagati

Minotavra – lastno nižjo naravo – v labirintu svoje notranjosti, da doseže središče labirinta in postane njegov gospodar.

DANAŠNJI ČLOVEK

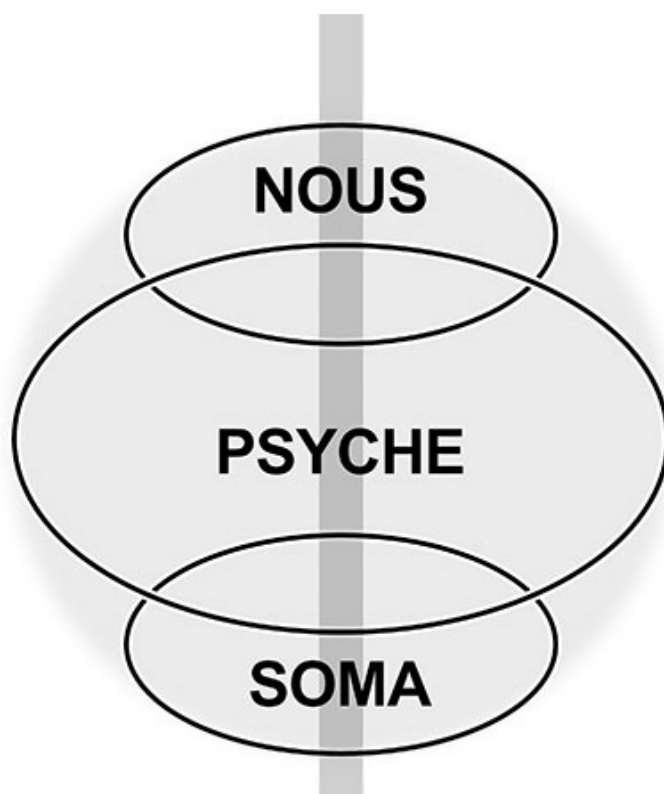
Sklepamo lahko, da je današnji človek v eni od stopenj razvoja lastne zavesti.

Čeprav ima človek od vseh živih bitij na Zemlji najbolj razvito zavest (je edini, ki premore samozavedanje), se proces razvoja tu ne konča. Dejstvo je, da še vedno ne izkoristimo vseh svojih potencialov, poleg tega pa je očitno, da nismo obvladali svoje živalske narave.

Kako deluje naša nepopolno prebujena zavest?

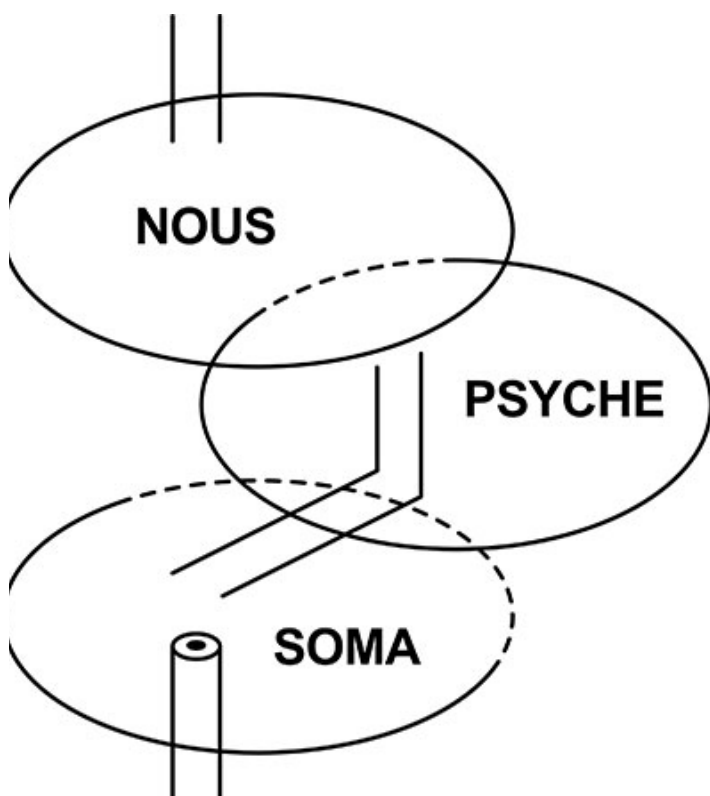
Spomnimo se sheme človekove osebnosti, ki so jo zapustili stari Grki in se nanaša na njegove vidne in nevidne razsežnosti.

Človek je bil tradicionalno prikazan kot sfera, znotraj katere obstajajo tri ravni, torej tisto, kar sestavlja njegovo fizično, psihološko in duhovno raven delovanja. Psihična raven ima nalogo ustvariti povezavo med fizičnim in duhovnim.

Pri popolnoma uresničenem človeku (slika zgoraj) predstavlja navpična os prehodni kanal, energijski vodnik, ki povezuje nebo in zemljo, duhovni in materialni svet v človeku ter tako omogoča neovirano kroženje duhovne energije in njeno manifestacijo v pojavnem svetu. Takrat se tudi središča vseh ravni nahajajo na osrednji osi, so "centrirana," vsi elementi pa gravitirajo ali so pod vplivom središča sfere. Lahko bi rekli, da "plamen središča" obdaja celotno strukturo.

Zaradi nestabilnosti psihe (ki jo povzroča nerazvita zavest) pa bi lahko notranjo zgradbo današnjega človeka prikazali kot na spodnji sliki.

Kaj se zgodi s središčem naše zavesti?

Izročila pravijo, da se center zavesti pri neusklajenem človeku nahaja v nižjih nivojih njegove strukture in se premika glede na vrsto impulzov, ki ga dosežejo. Impulzi, ki izhajajo iz nižje narave človeka, ohranjajo središče zavesti v nižjih nivojih osebnosti, impulzi višje narave pa ga usmerjajo navzgor.

Nasvet, ki je na simboličen način izražen v mnogih starih besedilih in se nanaša na popoln razvoj zavesti in harmonizacijo človeka, govori o prizadevanju, ki bi ga moral vložiti

vsak posameznik, da bi svoje središče zavesti dvignil proti duhovni dimenziji. Takrat njegovo delovanje postane pravilno, to pomeni, da se v delovanju njegova višja narava izraža skozi življenje vrlin.

Osnovni problem današnjega človeka je, da ga pogojujejo impulzi, ki prihajajo v središče njegove zavesti iz materialnega, ne duhovnega sveta, središče njegove zavesti pa potuje kot dvigalo. Za razlago tega bomo uporabili preprost primer: predstavljajte si, da je človek stavba z več nadstropji, središče zavesti pa je dvigalo v tej stavbi. Neki stanovalec stavbe v fizičnem nadstropju, na primer lakota, pritisne na gumb in pokliče dvigalo v svoje nadstropje. Dvigalo je poslušno in pride takoj, vrata se odprejo in v središče zavesti vstopi lakota. Naša zavest je popolnoma zaposlena s tem neprijetnim stanovalcem in se ga želi čim prej znebiti. To lahko stori le tako, da ga zadovolji, človekovo vedenje pa je usmerjeno v potešitev lakote. Toda takoj pride klic z nadstropja čustev. Zaljubljenost išče dvigalo in vstopa v središče zavesti, naše vedenje pa je usmerjeno v potešitev zaljubljenosti. Prizadevamo si biti v bližini ljubljene osebe, pišemo pesmi, vzdihujemo ... dokler z nadstropja uma ne prispe nov klic dvigala. Pravkar prispeli račun za elektriko vstopi v dvigalo in v našo zavest, računamo, razmišljamo, kako ga plačati. In tako do novega klica. Tako naša zavest potuje od nadstropja do nadstropja glede na impulze, ki prihajajo iz zunanjega sveta. V zgradbi so še druga nadstropja, ki so odraz človekove povezanosti z duhovnim svetom, a so postavljena zelo visoko, pogosto previsoko, da bi priklicala in pritegnila našo zavest. Ko se impulzi duhovnega sveta vendarle prebijejo do našega dvigala, v našo zavest vstopijo plemenita čustva, idealizem, najgloblja religiozna čustva, čast in vse tisto, kar opredeljuje Človeka z veliko začetnico in utira pot nadaljnemu razvoju njegove zavesti.

OSNOVNI PROBLEM DANAŠNJEGA ČLOVEKA JE, DA GA POGOJUJEJO IMPULZI, KI PRIHAJAJO V SREDIŠČE NJEGOVE ZAVESTI IZ MATERIALNEGA, NE DUHOVNEGA SVETA, SREDIŠČE NJEGOVE ZAVESTI PA POTUJE KOT DVIHALO.

NAŠA ZAVEST POTUJE OD NADSTROPJA DO NADSTROPJA GLEDE NA IMPULZE, KI PRIHAJAJO IZ ZUNANJEGA SVETA.

V tradicionalnih predstavah o razvoju zavesti ima pomembno vlogo volja posameznika. Z njo lahko vsakdo dvigne raven lastne zavesti in doseže pravilno smer delovanja. Problem nerazvite zavesti je prav v odsotnosti volje, ki bi usmerjala zavest k tistim vsebinam, ki so v prid razvoju človeka kot bitja. Če govorimo v jeziku primera, ki smo ga navedli: nimamo nadzora nad svojim dvigalom, zunanje okoliščine določajo, kje se bo ustavilo, naša volja pa ne najde racionalnih razlogov, da bi ukrepala in ga poklicala v višja nadstropja. Kajti, zakaj bi bili radodarni, ko pa je s položaja naše omejene zavesti veliko bolj donosno biti sebičen?

Glavni vzrok za takšno vedenje je muhasta in nestabilna psiha. Medtem ko sta fizični in duhovni svet stabilna in naravno opravljata svojo funkcijo, je psiha nestabilna in ne opravlja svoje vloge.

Starodavna "znanost o duši" povezuje zavest s pojmom "višjega in nižjega jaza" oziroma višje in nižje narave človeka. Središče zavesti, ki se nahaja v nižji naravi, zagotavlja delovanje le enega majhnega dela človekove osebnosti, medtem ko središče zavesti, dvignjeno proti višji naravi, zajema vse njene razsežnosti in jih usklajuje s svojim vplivom.

Procese neusklajenega človeka, torej človeka danes, si oglejmo iz tega vidika človekovih procesov.

STABILNOST FIZIČNEGA SVETA

Med evolucijo so se procesi fizičnega telesa ozavestili do te mere, da se nam ni treba zavedati, na primer bitja srca, pa to še vedno bije, ali dihanja, a mi še vedno dihamo. Ti avtomatizirani procesi fizičnega telesa sestavljajo našo nižjo podzavest. Telo nas občasno opozori, da moramo zadovoljiti določene telesne potrebe in v tistem trenutku središče naše zavesti deluje s področij nižje ravni naše osebnosti oziroma s področij ti. "nižjega jaza".

Toda središče zavesti prebiva v nižjem jazu veliko dlje in pogosteje, kot je potrebno za zadovoljevanje naravnih potreb našega telesa. Kadarkoli sta glavni motiv našega delovanja lastna dobrobit in korist, delujemo s področij zavesti v nižjem jazu.

Nižji jaz je egocentričen in sebičen, osredotočen zgolj na zadovoljevanje lastnih želja in materialne koristi. Ko je zavest v nižjem jazu, presojava s črno-belo logiko, brez odtenkov in globljega vpogleda, sklepamo torej, da je nekdo iskren že zato, ker o tem govori, ali da je nekaj lepo samo zato, ker je moderno. Nižji jaz je omejen in nestanovit, ker spreminja stališča in obnašanje glede na trenutno veljavno mnenje okolice. Vedeti moramo, da središče naše zavesti v nižjem jazu preživi tri četrtine našega življenja. To pomeni, da večino življenja preživimo osredotočeni sami nase, svojo vitalno energijo vlagamo v tisto, kar je nestalno, spremenljivo in minljivo.

STABILNOST DUHOVNEGA SVETA

Duhovni svet je sam po sebi stabilen in sestavlja našo višjo podzavest. Naši minljivi zemeljski problemi, občutki in odnosi nimajo vpliva na ta svet, a zaradi nestabilne psihe ne prodrejo v naš fizični obstoj niti duhovni vzgibi. Občasno in zelo redko pa prebijejo prag zavesti, skrbijo za našo duhovno eksistenco in rojevajo tiste vzgibe za naše delovanje, katerih rezultati so pravo človekoljubje, resnicoljubnost in umetniška ustvarjalnost.

Kako dvigniti in ohraniti središče zavesti pod vplivom višje narave v nas oziroma našega višjega jaza?

Ko je središče zavesti v višjem jazu, so motivi, ki nas ženejo k dejanjem, občutki časti, dolžnosti in odgovornosti do nekoga ali nečesa zunaj nas in naših ozkih, sebičnih interesov. Žrtvovanje in ljubezen, s katero mati vzgaja svojega otroka, je najboljši primer tovrstnega delovanja. V vsakdanjem življenju se nenehno srečujemo z na videz banalnimi situacijami, v katerih pa se moramo odločiti: delovati iz višjega ali nižjega jaza. Odstopiti sedež v tramvaju starejši osebi, čeprav smo utrujeni, pomeni dvigniti središče zavesti v višji jaz. Tovrstno delovanje ne pomeni zanikanja sebe in svojih potreb, temveč premagovanje lastnega egocentrizma. Osredotočenost nase in pogojevanje naših dejanj z lastnimi željami in potrebami sta značilni za živali. Človek je šel korak dlje, lahko premaga lakoto in ponudi hrano bolj lačnim od sebe, lahko premaga strah in ogrozi svoje življenje, da bi rešil drugega, lahko žrtvuje lastno udobje in varnost, da bi živel za uresničitev ene izmed svojih sanj. Mi smo tisti, ki v vsakem trenutku svojega življenja izbiramo in se odločamo, ali se bomo prepustili impulzom svojega nižjega jaza in minljivosti ali po lastni volji prebudili višji jaz in stremeli k trajnim vrednotam.

NESTABILNA PSIHA

Namesto, da bi bila psiha povezava in združitev fizičnega in duhovnega ter odsevala duhovne vzgibe v pojavnem svetu, prekine stik in postane ogledalo materialnega in minljivega sveta. Tako so naše misli in čustva najpogosteje produkt okolja, v katerem se gibljemo in živimo, naše depresije, nevroze, dobrega in slabega razpoloženja, stališča in mnenja so odrazi okoliščin prostora in časa, spremenljivi, nestalni in minljivi.

PREBUJANJE ZAVESTI

Kaj storiti? Lahko se sprijaznimo s tem stanjem in se prepustimo vplivu časa, v katerem živimo. Zelo enostavno bomo našli tisoč izgovorov za lastno sebičnost, vodljivost, šibkost, saj nikomur ne moremo lagati tako prepričljivo kot sebi. Praznina takšnega življenja pa bo črv, ki bo vedno razjedal

naše zadovoljstvo in v ospredje potiskal vprašanje: ali je s takšnim življenjem izpolnjen smisel mojega obstoja?

Druga možnost je, da po lastni volji dvignemo središče zavesti v višji jaz in se zavemo dolžnosti in odgovornosti človeka. Ta pot je težja, a primernejša za človeka.

Nižji jaz je star, tog in se močno upira prebujanju zavesti in prevladi višjega jaza. Zaradi tega smo zaspani, ko se moramo učiti, ali lačni, ko smo se odločili za dieto. Najde nešteto izgovorov, zakaj nismo izpolnili svoje dolžnosti ali prevzete odgovornosti. Da bi ga premagali, moramo prepoznati tista svoja vedenja, ki niso pristno naša, ampak so posledica zunanjih okoliščin. To so najprej avtomatizmi – navade, ki so tako trdno uveljavljene, da jih izvajamo nezavedno. Nekateri avtomatizmi, npr. hoja, pisanje, so uporabni, saj nam omogočajo hitro ukrepanje in večjo učinkovitost. Miselni in čustveni avtomatizmi so škodljivi, kadar brez lastnega uvida in svobodne izbire prevzamemo nekatera stališča ali občutke samo zato, ker smo bili tako vzgojeni ali naučeni. Takšni avtomatizmi so na primer predsodki, sprejemanje vsakega novega modnega trenda, stereotipi dnevnega ritma ipd. Posledica avtomatizma je »razpršena« osebnost, ki je razdeljena na mnogo drobnih ogledal zunanjega sveta in pozablja, kaj v resnici je.

NIŽJI JAZ JE STAR, TOG IN SE MOČNO UPIRA PREBUJANJU ZAVESTI IN PREVLADI VIŠJEGA JAZA.

Napačno bi bilo sklepati, da je za prebujanje zavesti potrebno uničiti nižji jaz. Ta skrbi za naše fizično preživetje in z njegovim uničenjem bi povzročili telesno smrt. Nižji jaz je treba nadzorovati, ne uničiti. Vzgojiti ga je treba tako, da bo opravljal tisto vlogo, ki mu jo je namenila narava, in ne prevzemal tuje. Za to je potreben trud, nenehen napor, usmerjen v raziskovanje lastnega stanja in vedenja ter preseganje osebnih omejitev. Ni potrebe po mističnih tehnikah, ki nam jih ponujajo različne površne zahodne imitacije vzhodne filozofije. Vedeti je treba, da zavesti ne moremo prebuditi brez močne volje, da naredimo tisto, kar je potrebno in ne tistega, kar nam je všeč. Življenje nam daje priložnost, da delujemo vsak dan.

C. G. JUNG:

ČLOVEK, KI JE "VRNIL" SIMBOLE

NINOČKA LAPUH

NEDVOMNO JE JUNGOVA ZASLUGA, DA JE V GROBEM MATERIALISTIČNEM ČASU, KAKRŠEN JE NAŠ, PONOVO OPOZORIL NA GLOBINE ČLOVEKA IN SMISEL ČLOVEKOVEGA BIVANJA TER STOPIL NAPROTI NENASITNEMU HREPENENJU ČLOVEKA PO INDIVIDUALNEM RAZVOJU IN PO ENOSTI.

Carl Gustav Jung: psihoanalitik, človek, za katerega psiha predstavlja globoko resničnost, njegovo življenje pa je zgodba o samospoznavanju nezavednega.

Res je, da ga ni mogoče strniti v nobeno od znanih kategorij, saj je žejo gasil iz številnih virov, a vseeno je ostal svoj, njegov sistem arhetipske psihologije pa je za človeka izjemnega pomena. Človek, ki je v vseh svojih knjigah prodiral v globine nezavednega in iz njih črpal sam začetek nastanka mitskega človeka, hkrati pa nam je skozi svoja številna dela pripovedoval svoj osebni mit. Življenje samo, pravi, je »negotov eksperiment«. Če življenje opazujemo samega zase, je tako minljivo in tako krhko, da je dobesedno čudež, da karkoli sploh obstaja in se hkrati razvija.

Ta dejstva so na Junga pustila globok vtis. Življenje ga je spominjalo na rastlino, ki črpa življenje iz svojih korenin, njeno pravo življenje pa je nevidno in skrito v njej. Jung je največ pisal o notranjem življenju, ker je bilo zanj pravi vir izkušenj; srečanje z drugo realnostjo in soočenje z nezavednim se mu je neizbrisno vtisnilo v spomin. Jung je že zgodaj uvidel, da so odgovori na življenjske probleme vredni zelo malo, če ne pridejo od znotraj. V svojem metafizičnem raziskovanju se je potopil v globoko preteklost in spoznal, da nobena človeška zgodba ne obstaja sama na svoji časovni ravni, temveč je sestavni del drame arhetipske preteklosti in kolektivnega nezavednega. Dogodki iz človekove preteklosti segajo v preteklost prav tako kot segajo v prihodnje generacije.

C. G. Jung se je rodil leta 1875 v Kesswilu v Švici kot sin protestantskega duhovnika. Jungovega očeta so vse življenje mučili dvomi o poklicu, ki ga je izbral, in hkrati globlje vprašanje o resničnosti tega, kar je počel in kaj je posredoval drugim. Ta dvom je neizogibno vplival tudi na njegovega sina Carla.

Prisoten je bil tudi vpliv matere, ki je bila bolehnata, nagnjena k depresiji in v nenehnem konfliktu s Carlovim očetom. Ta situacija v družini je pustila pečat na mlademu Carlu Gustavu. Trpel je za vrsto psihičnih in telesnih obolenj, pozneje v življenju pa so mu te iste izkušnje precej pomagale pri

preučevanju različnih psihogenih bolezni, sanj in strahov, ki običajno spremljajo človeka na poti njegovega zorenja.

Zdi se, da ima vsak človek v sebi spomine iz otroštva, ki bodo bolj ali manj vplivali na njegov prihodnji razvoj.

Sam C. G. Jung je v otroštvu doživel vrsto dogodkov, ki so bili zanj nenavadno pomembni, in katerih interpretacije je odkril v poznejših letih.

Jungov zgodnji občutek negotovosti v svetu okrog njega je pogojeval dogodke, ki jih pozneje opisuje na svoj način.

"NAJVEČJA TRAGEDIJA DRUŽINE SO NEIŽIVETA ŽIVLJENJA STARŠEV."

Pri desetih letih je imel peresnico, v katero je postavil majhnega lesenega možička, za katerega je prej sam izdelal oblačila. Skupaj z možičkom je shranil tudi majhen črn kamenček, ki ga je z barvo razdelil na dva dela in ta dva predmeta sta postala njegova mala skrivnost, ki jo je skrival na podstrešju pod strohnelim tramom, saj je vedel, da ju tam nihče ne bo odkril. Pozneje je pojasnil, da je s tem dejanjem, ko si je zagotovil "varuhe-prijatelje", uspešno premagal svojo negotovost in strah pred svetom.

Včasih je svojemu možičku v peresnici pisal kratka, skrivna sporočila, ki jih je razumel le on. Vse to je zanj predstavljalo nekakšno svečano dejanje – ritual.

Pri 35. letih je Jung naletel na knjigo o skrivnih podzemnih zatočiščih "kamnitih duš" pri Arlesheimu in o totemskih amuletih avstralskih staroselcev. Takrat je na svoje presenečenje odkril, da je njegov kamen iz otroštva podoben tem: črn, enake podolgovate oblike, razdeljen na spodnjo in zgornjo polovico. Svojega možička je poistovetil z zamaskiranim bogom Telesforom, ki ga najdemo na Asklepijevih spomenikih, in ki bere iz pergamentnega zvitka. To ga je pripeljalo do zaključka, da obstajajo arhaične psihološke komponente, ki vstopajo v psiho posameznika brez posredne tradicionalne povezave. Kasneje je namreč ugotovil, da je kot 10-letnik izvajal svoj obred tako, kot to počnejo afriški domorodci v nekaterih svojih obredih ...

Zgodaj se je odločil za študij medicine in psihiatrije. S študijem eksaktnih ved je želel odkriti naravne vzroke, ki vodijo v razcep v psihičnem življenju človeka, ki ga je sam doživljal v svojih mladostniških letih.

Takoj po končanem študiju je postal asistent dr. Eugena Bleulerja v znani bolnišnici v Zürichu. Pri 27 letih je študiral patologijo v Parizu, pri 30. letih pa je postal docent za psihiatrijo na Univerzi v Zürichu. Razvoj Jungove osebnosti je že zgodaj pokazal različne nenavadnosti, z briljantnim uspehom v šoli in kasneje na univerzi, zlasti v obdobju, ki ga je preživel s Sigmundom Freudom. Jung je vsekakor hodil po svoji poti in bil nadpovprečno ustvarjalna osebnost, ki je razkrivala bogato notranje življenje, usmerjeno proti bistvenim problemom človeka. Bil je izjemno dinamičen in ni ga bilo vedno lahko razumeti. Brez truda in lastnih preobrazb ni bilo lahko slediti njegovim mislim. Njegova odkritja so ljudi pogosto zmedla in spravila v dvome.

Ni ga zanimalo politično dogajanje njegovega časa, bil je zvest svojemu osnovnemu stališču, da velikih sprememb v človeški družbi ni mogoče pojasniti le z nekim zunanjim vzrokom, temveč da je v vseh pojavih, tako gospodarskih, socialnih kot političnih, potrebno v ozadju njihovih manifestacij iskati psihološki vzrok.

"NISEM TO, KAR SE MI JE ZGODILO, SEM TO, KAR SE ODLOČIM POSTATI."

LIBER LIBRUM APERIT (KNJIGA ODPIRA KNJIGO)

Kot pravi zgoraj omenjeni alkimistični rek, so se Jungu res odpirale knjige ena za drugo. Intuitivno je začutil marsikaj, kar bi mu lahko pomagalo bolje razumeti notranjega človeka. Kamen, drevo, gozd, živali in celo dež niso predstavljali le stvari in dogodkov v objektivni podobi sveta, temveč so bili prežeti s psihično in duhovno vsebino. Že kot deček je kamnu pripisoval lastnosti živega bitja, v igri je ležal na travi, gledal v kamen in se spraševal: "Ali sem jaz tisti, ki sedim na kamnu, ali sem jaz kamen na katerem on sedi?"

JUNGOVO DELO

Naslednjih nekaj del je le majhen opus iz veliko obsežnejšega celotnega Jungovega dela. Med njimi je osemnajst knjig, skoraj še enkrat toliko pa je člankov, objavljenih v raznih drugih publikacijah. Izpostavili bomo le tista dela, ki so izjemno pomembna za nadaljnji razvoj psihiatrije, psihologije in psihoanalize in so tudi izjemno plodna in spodbudna.

Leta 1928 je napisal predgovor za knjigo svojega prijatelja Richarda Wilhelma *Skrivnost zlate rože*. Predgovor je potrdil Jungovo dobro poznavanje kitajske in nasploh azijske filozofske in religiozne misli. Kot dober poznavalec tradicij Vzhoda je poudarjal, da ima Zahodni človek navzven obrnjeno, aktivno in racionalno zavest, medtem ko človek na Vzhodu svoje misli dojema kot podobe in jih doživlja žive v sebi, brez zanikanja ali tlačenja notranje resničnosti, ter tako ohranja celovitost in integriteto psihe. Jung je trdil, da sta Vzhod in Zahod dve polovici enega duhovnega vesolja, ki je prisotno v vsakem človeku posebej, pa tudi v človeštvu kot celoti. Obenem je želel spodbuditi Zahodnega človeka, da bolje razume svoje "Vzhodno bitje", svoj alter ego, hkrati pa

v svoji notranjosti ostane to, kar je. Enostranskost je, tako kot kakršen koli fanatizem, znak barbarstva, pravi Jung, uravnovešanje nasprotij pa je znak visoke kulture.

BREZ BOLEČINE NE MOREŠ PRIDOBITI ZAVESTI.

ALKIMIJA

V delu *Razmerje med jazom in nezavednim* (1928) govori o odnosu do nezavednega. Ob preučevanju alkimije je Jung spoznal, da nezavedno predstavlja proces, v katerem se psiha transformira prek odnosa ega do vsebine nezavednega.

Sledijo dela *Duševni problemi današnjega časa* (1931), *Psihologija in religija* (1940), *Psihologija in alkimija* (1944).

Ideje, do katerih je Jung prišel tekom svojega življenja, so bile rezultat določenega alkimijskega dela na sebi kot tudi številnih raziskav v praksi.

Jung je namreč imel ponavljajoče se sanje s skoraj enakim motivom. V teh sanjah je njegova hiša dobivala še eno krilo, v katero mu je – po nizu poskusov v spanju – končno uspelo vstopiti. Tam je odkril knjižnico s knjigami iz 16. in 17. stoletja. Nekatere so bile okrašene z bakrorezi in so vsebovale simbole, ki jih še nikoli ni videl. Kasneje je Jung ugotovil, da so bili to alkimistični simboli in da je neznano krilo njegove hiše pravzaprav del njegove osebnosti, ki se ga do takrat ni zavedal.

Neznana knjižnica je predstavljala alkimijo, neprekinjen niz sanj na to temo pa spodbudo, da jo podrobneje spozna. Jungovo preučevanje gnoze je prispevalo k odkritju alkimije, sama gnostična misel pa je vplivala na njegovo interpretacijo alkimističnih dogodkov.

Njegova najljubša misel sega skozi vso alkimijo, po kateri novi vek in sedanost predstavljata le en del drame, ki se je začela odvijati v prazgodovini, se razteza skozi vsa stoletja in implicira nenehno spreminjanje notranjega človeka in njegovo rast.

V alkimističnem jeziku se ta celotna drama imenuje *Aurora Consurgens* ali ozaveščanje človeštva.

Jung si je prizadeval v človeku prebuditi notranji motiv, s katerim bi se začel proces človekove individuacije, oziroma tega, kar Sokrat preprosto imenuje "spoznanje samega sebe".

Pomen individuacije je osvoboditev Jaza različnih psihofizičnih lastnosti, ki so posledica dedovanja, vzgoje ali kulturnih vplivov okolja, ter osvoboditev od sugestivne moči nezavednih podob. Kjer je kulturni napredek v razvoju – ne glede na to, ali gre za posameznika ali skupino – pride do osvoboditve od kolektivnega mišljenja. Po Jungu je vsak kulturni napredek širitev zavesti, ki je ni mogoče doseči brez ločevanja, torej individuacije posameznika.

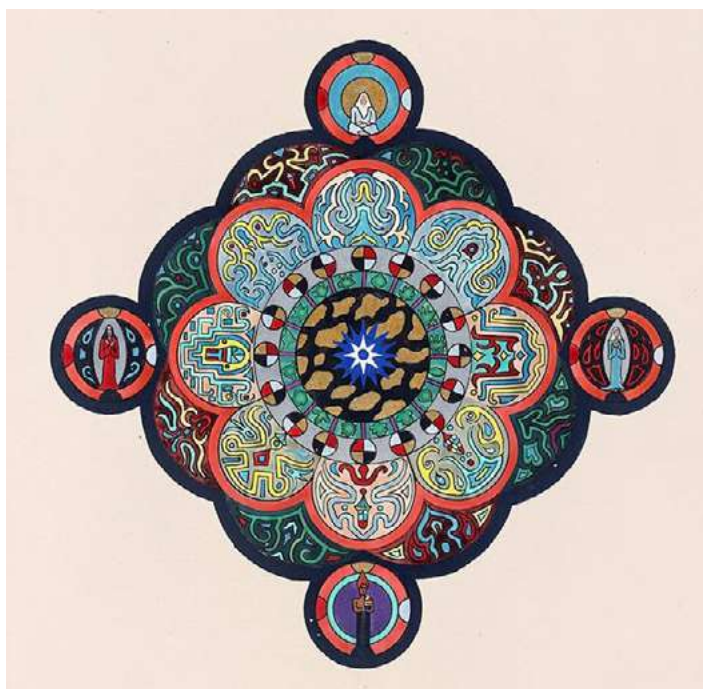
Ta preobrazba se običajno zgodi v človekovi zreli dobi, v času t. i. prehoda iz biološkega v kulturni odnos, ki je proces, ki nastane sam od sebe in ga ni mogoče izsiliti od zunaj. Preobrazba brez odrekanja in žrtvovanja ni mogoča. Vsako odrekanje je boleče in vsaki stopnji človekovega zorenja sledi novo odrekanje. Že samo dejanje kozmičnega stvarjenja je pravzor žrtvovanja, da bi spoznali svoj čisti Jaz, ki je najvišje duhovno središče osebnosti in ima funkcijo združevanja nasprotij. O tej poti preobrazbe so pisali številni veliki pisci: kot najlepši primer lahko navedemo Goethejevega Fausta.

SIMBOLI

Delo *Simbolika duha* (1948) in preučevanje simbolov nasploh sta Junga vodila do ugotovitve, da simboli predstavljajo zgoščeno izkušnjo človeške evolucije. Miti in sanje so stkani iz simbolov, skozi te lahko najlažje izrazimo tudi različne transcendentne in iracionalne lastnosti Jaza. Takšni simboli so običajno celote, ki jih predstavlja kvadrat ali krog. Jung je trdil, da krog sodi med najstarejše verske simbole človeštva in ga je – po indijski tradiciji – imenoval mandala. V sanjah svojih pacientov je odkril primere mandal in ob njihovem preučevanju ugotovil, da odražajo stanje pacientove psihe, a so hkrati sredstvo komunikacije med zavestnim in nezavednim.

Zgodovinsko gledano je v starih civilizacijah mandala predstavljala način povezovanja človeka z naravo, torej spoznavanje zakonitosti v naravi in enakih zakonitosti v človeku samem, da bi se človek uskladil z naravo. Mandala se pojavlja tudi v obrednih peščenih risbah Indijancev Pueblo in Navajo.

"V VSAKEM KAOSU JE KOZMOS, V VSAKEM NEREDU SKRIVNI RED."

Vedno nosi in vsebuje idejo o harmoniji med makrokozmosom – vesoljem in mikrokozmosom – človekom.

Krog je od nekdanj pritegoval človekovo pozornost: dovolj je, da se vrnemo v čas pred tri stoletji, ko so filozofi in naravoslovci živahno razpravljali o ugankah kroga in kvadrata, v Platonovem Timaju pa krog velja za najpopolnejšo obliko – enakovredno najpopolnejši snovi – zlatu, *animi mundi* ali prvo ustvarjeni svetlobi.

V krščanski umetnosti se začnejo pojavljati abstraktne mandale, v Dantejevi viziji se pojavi kozmična mandala v obliki sijoče bele vrtnice. Jung je sam skiciral veliko mandal in kasneje ugotovil, da zanj predstavljajo oblikovanje in raziskovanje večnega smisla in večni pogovor s samim seboj. V teh mandalah je Jung videl svoje celotno bitje neposredno na delu.

O psihološki energetiki in bistvu sanj je Jung pisal že leta 1948, leta 1954 pa je zaključil svoje preučevanje s *Študijo o arhetipih*.

En sloj človeške psihe, pravi Jung, se ne zaveda narave osebnosti in se zato imenuje individualno nezavedno. Sloni na globlji plasti, ki ne izhaja iz osebnih izkušenj, ker je prirojena.

To plast zavedanja po Jungu imenujemo kolektivno nezavedno. Ker to nezavedno ni osebne narave, ima vsebine, ki so enake pri vseh ljudeh in tako v vsakomur predstavlja neko splošno mentalno osnovo, t. i. nadosebne narave. V vseh časih je bilo zares pomembno doživljanje arhetipske notranje podobe, ki jo je človek s svojim delovanjem prenašal iz svoje notranjosti v zunanji svet. Vsi ljudje imamo podedovane vzorce čustvenega in duhovnega vedenja, ki jih Jung imenuje arhetipi.

ARHETIPI

Arhetipi so organi duše, ki človeštvu posredujejo globoke spomine celotnega človeškega rodu, odložene v globinah kolektivnega nezavednega, ki jih posamezniki in družbe v kriznih trenutkih ponovno oživljajo s svojim delovanjem.

Ta interpretacija arhetipa je ustrezna, ker pravi, da so kolektivne nezavedne vsebine stari izvorni tipi in vedno obstoječe podobe.

Pri primitivnih plemenih, pravi Jung, arhetipi niso več vsebine nezavednega, ampak se spreminjajo v vzorce vedenja, ki se prenašajo s tradicijo, v obliki tako imenovanih skrivnih nauk.

Drugi izraz arhetipov so miti in pravljice, arhetipske simbolične zgodbe, ki so se s pripovedovanjem prenašale iz roda v rod. Pojavljanje arhetipov v sanjah je veliko bolj nerazumljivo in seveda bolj individualno kot v mitih.

Po Jungu arhetip predstavlja osnovno izkušnjo ali vzorec izkustva, skupnega vsemu človeštvu, izkušnjo, ki si jo ljudje delijo že od pradavnine. Arhetipi običajno prihajajo skozi simbole, ki odmevajo v globljih plasteh nezavednega in niso posledica osebnih in neposredno doživetih situacij v življenju posameznika.

"PRIVILEGIJ ŽIVLJENJA JE, DA LAHKO POSTANEŠ TO, TO, KAR V RESNICI SI."

FREUD – JUNG

Kot smo že omenili, so bila skoraj vsa Jungova odkritja rezultat dela na sebi. Pomenljivo je bilo njegovo dolgoletno psihiatrično delo s kroničnimi duševnimi bolniki v züriški bolnišnici.

Medtem ko se je Freud izogibal duševnim bolnikom, saj je menil, da je psihoterapija zanje neizvedljiva, in se usmeril k zdravljenju nevroz, je Jung uspešno začel izvajati psihoterapijo psihoz in tako utrl pot drugim, ki se ukvarjajo s psihoterapijo hudih motenj.

Jungu na začetku ni bilo lahko določiti Freudovega mesta v njegovem življenju, dvomil je o njegovih pogledih in nenehno iskal potrditev lastnih misli v odnosu do Freudovih. Leta 1903 se je posvetil preučevanju Freudove Razlage sanj in odkril njegove podobnosti s Freudom v mehanizmih potlačitve, a tudi razlike pri vprašanju vsebine potlačitve.

Za Junga je bil Freud, kot pravi sam: "Človek v krempljih lastnega demona."

Medtem ko je za Freuda spolna travma vzrok zatiranja, so bili za Junga v ospredju drugi dejavniki, na primer: težave s socialno prilagoditvijo in depresija zaradi nekaterih tragičnih življenjskih okoliščin.

Freudov pogled na duhovnost je Jungu za vedno ostal neznan. Freud je namreč izrazil dvom vedno, ko se je v pogovoru o osebi ali umetniškem delu pojavil vidik duhovnosti, največkrat pa ga sploh ni komentiral. Vse, česar ni bilo mogoče interpretirati skoti spolnost, je Freud interpretiral skozi "psihoseksualnost". Stefan Zweig je izrazil svoje mnenje o razliki med Freudovem in Jungovem pojmovanju človeka: "Človek je skozi Freudovo prizmo izšel nekako slečen, poenostavljen, brez barvnega spektra, skozi Junga pa je v psihoanalizo pritekel svež veter, vanj je spet vstopilo upanje in polet."

"NIČESAR NE MOREMO SPREMENITI, ČE TEGA NAJPREJ NE SPREJMEMO."

STOLP V BOLINGENU

Stolp v Bolingenu je kot "simbol" Junga, utelešenje njegovega duha in misli; kraj, kjer je zorel in doživel številne dogodke in vtise, ki so prispevali k njegovemu razmišljanju in zorenju. Nov dom v Bolingenu, ob jezeru, ki je Junga vedno privlačilo, je postal kotiček, kjer se je lahko popolnoma predal svojemu notranjemu življenju.

Prostor je uredil po svojih zamislih, pri čemer je sodeloval pri postavitvi vsakega kamna. Po njegovem zapisu je bil občutek miru in oživitve prisoten v vsakem kotičku hiše. Njegov lastni, intimni kotiček – ločena soba, do katere je imel dostop le on, pa je bil za Junga še posebej pomemben. Skozi leta je sobo lastnoročno poslikal in služila mu je kot kraj duhovne koncentracije. Tako kot je postopoma gradil svoje znanje, je postopoma gradil tudi stolp, ki mu je vsakič dodal nekaj novega: simbol vsakega svojega novega spoznanja.

Kot je dejal Jung sam, je stolp videl kot prostor zorenja, kot maternico ali materino obliko – tam je lahko postal to, kar je bil, kar je ali kar bo; dal mu je občutek novega rojstva.

Zapisoval je svoje občutke veselja ob prihodu vsakega novega letnega časa in v "zvočni tišini" opazoval let ptic in navidezno izginjanje življenja v jeseni: listi postanejo prazne lupine brez življenja, ki jih veter stresa z vej. Življenjsko jedro, ki je živelo v listih, zdaj ostaja v drevesu, da se lahko nato spomladi ponovno rodi. Jung je upošteval vse te lekcije, ki jih narava daje tistim, ki jih znajo prepoznati.

Tradicijo je zanj predstavljala temelj, saj, kot je dejal: "Če ne poznamo svojih prednikov, ne poznamo sebe."

Jung je zadnje dni svojega življenja preživel z najožjo družino in prijatelji v Kisnathu, na jezeru blizu Züricha. Umrl je leta 1961, v 86. letu starosti. 🕊️

KAČA KLOPOTAČA

"Oprostite, tukaj spodaj sem!"

Ko zasliši nenavaden zvok, tako žival kot človek običajno otrpne. V takšnih primerih nam razum sporoča, da se nam bliža nekaj neznanega, potencialno nevarnega, zato naj se pripravimo na umik.

V naravi številne živali ustvarjajo opozorilne zvoke, s katerimi nam sporočajo: "Tukaj sem, ne približuj se mi!" Ena od najbolj prepoznavnih predstavnic takšnih živali je kača klopotača. S stresanjem svojega zadnjega dela repa nas opozarja, da se nahaja v bližini. Tega ne počne zaradi napadalnosti ali agresije, temveč predvsem iz strahu pred plenilci. Kombinacija tona, ritma in glasnosti tega zvoka pritegne pozornost bližajočega, kakor ropotuljica pritegne pozornost malčka. Moč ponavljajočega se zvoka lahko vpliva na stanje pozornosti in tudi čustveno stanje tistega, ki se nahaja v bližini živali. Frekvenca in ritem zvoka, podobno kot na primer alarm sirene, v živih bitjih, ki so sposobna slišati, namreč spodbudita izločanje hormonov, ki okrepijo pozornost.

Ko govorimo o kačah klopotačah, navadno najprej pomislimo, kako nevaren je njihov strup ter kako zelo so napadalne. Naš strah nam ne dovoli, da bi videli dlje od miselnih podob kače, ki smo si jih ustvarili. Ne vidimo, kako so ti plazilci uspeli razviti nenavadno ropotuljo, ki ji v živalskem svetu ni para. Podobnosti lahko vidimo pri drugih vrstah živali, ki hitro premikajo zadnji del telesa oziroma rep po površini, kadar se počutijo ogrožene ali so vzdružene zaradi dražljajev iz okolice. Seveda pa je zvok le eden od inteligentnih načinov narave, ki ga živali uporabljajo za svojo zaščito. Sprememba barve kože pri žabi, fluorescentni obročki na površini hobotnice in vonj dihurja so le nekateri od mnogih opozorilnih znakov v živalskem svetu.

Klopotačin koničasti rep je sestavljen iz ohlapno povezanih segmentov. Ti so v notranjosti zgrajeni iz trde beljakovine, ki se imenuje keratin. Za razumevanje – gre za isto snov, iz

katere so sestavljeni tudi naši nohti. Pri kači se segmenti, zgrajeni iz keratina, pripenjajo drug na drugega. Njihova ohlapna povezanost pa služi temu, da ob hitrem migetanju repa členi trkajo drug ob drugega. Pri kačah klopotačah se nov segment na repu razvije ob vsaki levitvi. Klopotače lahko svoj rep naprej in nazaj premaknejo od 10-krat do 50-krat na sekundo, to klopotače pa lahko traja tudi do dve uri skupaj.

Ker klopotače lovijo od blizu, se morajo plenu čimbolj tiho približati, da ga ne bi odgnale. Ropotanje z repom tako uporabljajo le kot prijazno opozorilo plenilcem in drugim mimoidočim, naj ohranimo čim večjo distanco, saj se kače zaradi svoje barve popolnoma zlijejo z okolico in bi jih sicer težko opazili. Da klopotače res niso tako napadalne, lahko potrди poizkus, v katerem so raziskovalci nanje 'stopili' s pripomočkom, ki je predstavljal človeško nogo. Od 175 kač, ki so jih opazovali, je pripomoček ugriznilo le 6 kač. Prav tako so ugotovili, da kače pred ugrizom ne klopotače z repom.

Kača, ki v svetu dobi veliko pozornosti, si v resnici želi le miru in čim manjše opaznosti, saj ji prav to dvojje omogoča, da se nahrani in preživi. 🐍

Pripraviila: Maja Mlakar

**NIHČE NI SVOBODEN,
DOKLER NI SAM SVOJ GOSPODAR.**

EPIKTET

www.akropola.org